

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Активним фактором економічного розвитку України в сучасних умовах господарювання стає інноваційне підприємництво. Останнє характеризує собою особливий вид комерційної діяльності, метою якого є отримання прибутку шляхом створення і активного поширення інновацій в агропромислове виробництво. На відміну від класичного, репродуктивного підприємництва інноваційне ґрунтується на пошуку нових шляхів розвитку діючого підприємства (нової продукції, технології, ринків, матеріалів, форм управління) або на створенні нового, інноваційно-орієнтованого підприємства.

Інноваційна підприємницька діяльність пов'язана з готовністю підприємницької структури (фізичної або юридичної особи) брати на себе весь ризик по здійсненню нового проекту або покращенню існуючого, а також виникаючу при цьому фінансову, моральну і соціальну відповідальність.

У загальному вигляді інноваційну підприємницьку діяльність можна визначити як суспільний технічний економічний процес, що приводить до створення кращих за своїми властивостями товарів (продукції, послуг) і технологій шляхом практичного використання нововведень.

В основі всіх видів інноваційної діяльності лежить створення і освоєння нових видів продукції (послуг), виготовлення, створення цінностей, благ та інших товарів.

Необхідність організації інноваційної підприємницької діяльності в Україні обумовлена:

- потребами підвищення техніко-технологічного рівня виробництва;
- збільшенням затрат і погіршенням економічних показників підприємств;
- швидким моральним старінням техніки і технологій;
- визначаючою роллю науки і підвищення ефективності розробки і впровадження нової техніки;
- важливістю і економічною доцільністю посилення інтенсивних факторів розвитку виробництва, на основі використання досягнень науково-технічного прогресу у всіх сферах економічної діяльності;
- потребами істотного скорочення строків створення і освоєння нової техніки;
- важливістю розвитку масової творчості винахідників і раціоналізаторів та використання їх пропозицій.

Інноваційне підприємництво здійснюється в двох принципово різних організаційних формах: в формі індивідуального підприємництва (ІДП), без створення підприємства як самостійної юридичної особи та шляхом створення самостійного підприємства як окремої юридичної особи з правом здійснення всієї господарської діяльності від його імені.

В першому випадку підприємець, будучи основою інноваційної діяльності як фізична особа, несе повну персональну майнову відповідальність за результати здійснюваного бізнесу. В другому випадку майнова відповідальність за ведення інноваційної підприємницької діяльності переноситься на створювану нову юридичну особу. Учасники малого інноваційного підприємства солідарно несуть

відповідальність за результати діяльності в залежності від його організаційно-правової форми і міри своєї особистої участі.

До суб'єктів інноваційної підприємницької діяльності незалежно від форм власності відносяться науково-дослідні і проектно-конструкторські організації, підприємства та організації різних галузей економіки, вищі учбові заклади.

Важлива роль у здійсненні наукоємних і складних інноваційних ідей належить об'єднанням підприємницьких організацій: консорціумам, концернам, холдинг-компаніям, фінансово-промисловим групам та іншим об'єднанням юридичних осіб.

Певне місце серед таких об'єднань займають консорціуми, найважливішим завданням яких є пошук і реалізація крупних інноваційних проектів, як правило, пов'язаних з розвитком техніки і впровадженням нових технологій. Специфіка консорціуму полягає в тому, що партнери, які входять в нього, зберігають свою економічну і юридичну самостійність, за винятком тієї частини діяльності, яка стосується мети консорціуму.

Однією з найбільш складних форм інноваційних підприємницьких структур, які об'єднують підприємства промисловості, транспорту, торгівлі і банківської сфери є концерн. Учасниками концерну можуть бути окремі підприємства, компанії, фірми, які об'єднують свої зусилля для вирішення конкретних загальних цілей, в тому числі для здійснення наукоємних інноваційних проектів.

Серед організаційних структур інноваційного менеджменту особлива роль приділяється малим фірмам, мобільний персонал яких може швидко сприймати і генерувати нові ідеї. Так, у США в сфері науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) приблизно 90% усіх компаній – малі фірми. У розрахунку на 1 дол. США вкладених засобів такі фірми створюють у 24 рази більше нововведень, ніж гігантські концерни. Витрати на одного вченого й інженера в малих фірмах у 2 рази менші, ніж у великих. Крім гнучкості і мобільності цих фірм економісти відзначають відсутність бюрократизму в управлінні в умовах високого позичкового відсотка.

Великі компанії, як правило, орієнтовані на створення удосконалюючих інновацій. Керівникам таких компаній логічним уявляється удосконалювання в тому напрямку, де компанія домоглася помітних успіхів в освоєнні певного сімейства продукції. Така психологія була характерна для соціалістичних країн, де була відсутня конкуренція на внутрішньому ринку.

Перехід до радикально нової техніки і технології для великих фірм небажаний, оскільки при цьому знецінюється нагромаджений виробничий потенціал. У той же час з економічної точки зору нововведення більш вигідні, ніж ризик радикалізму. Більшість компаній керуються принципом "витрати – результати" і вкладають кошти тільки в такі НДДКР, що гарантують прибуток.

У малих фірм немає шансів витримати конкуренцію на ринку. Саме життя штовхає їх на ризикований шлях радикальних інновацій, оскільки найчастіше останні мало пов'язані з витратами. Не випадково у швидко прогресуючих новітніх галузях електроніки, біоінженерії і біотехнології, у виробництві споживчих товарів діє багато дрібних фірм.

Малі фірми часто створюються під одну ідею, хоча успіх радикальних інновацій ніколи заздалегідь не гарантований. У випадку невдачі проекту мала фірма розоряється, великі ж завжди працюють "із страховкою", тому що вони розробляють, як правило, паралельно декілька проектів, що дає можливість компенсувати втрати.

Порівняно з малими і середніми підприємствами крупні в освоєнні інновацій мають деякі переваги. В першу чергу – це концентрація великих фінансових коштів, що потрібні для освоєння успішних інновацій. Наступною особливістю і перевагою наукових досліджень в крупних об'єднаннях є здійснення багатоцільових досліджень, які об'єднують вчених і дослідників багатьох галузей, що підвищує ефективність і багатогранність нововведень.

Однак за відношенням кількості нововведень до затрат на наукові дослідження і розробки в малих і середніх фірмах в 3-4 рази вище, ніж в крупних.

Як показує практика господарювання, інноваційна діяльність крупних і малих підприємств взаємопов'язана. Крупні інноваційні підприємства створюють

передумови для розвитку малих. Дуже часто нововведення, які використовують крупні підприємства, є результатом інноваційної діяльності малих, але наступне впровадження здійснюється підприємствами, які мають для цього кращі фінансові і матеріальні ресурси, розвинуту матеріально-технічну базу і відповідні кадри.